

חיים של אהבת תורה

מנחם ידוב

חיים נולד בכ"ב חשוון תשכ"ג כילדם השני של אביו יהודה אריה ידוב ואמו חיה לבית בומש. שמו של חיים ניתן לו על שם סבו, אבי אמו – חיים בומש, שנספה באושוויץ על ידי הנאצים ימ"ש.

כבר בבית הספר היסודי, תלמוד תורה רזי-לי בבני ברק, בלט חיים ביכולת הלימודית המיוחדת שלו ובתפיסתו החדה והמהירה. שני מקצועות אהב במיוחד ושניהם היו משלימים זה את זה: גמרא ומתמטיקה. לאחר שסיים את כיתה ח' הוא פנה ללמוד בישיבת הישוב החדש בתל אביב, שם שילב לימודים תורניים עם לימודי תיכון. עם סיום

לימודיו התלבט היכן להמשיך, ולאחר מחשבה רבה החליט ללמוד בישיבת ההסדר כרם ביבנה.

את דרכו והשקפת עולמו עיצב חיים בשנות לימודיו בכרם ביבנה, שם היה מבאי ביתו של ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל, והיה מקורב אליו מאוד. חיים התבלט בעוצמת הלימוד, וחריפותו המיוחדת הייתה לשם דבר בין תלמידי הישיבה. את שירותו הצבאי עשה בשריון במסגרת ישיבות ההסדר, ושימש תותחן טנק בתקופת מלחמת שלום הגליל.

הוא נשא לאישה את תחיה, בתם של אסתר ואליעזר הירשוביץ זיכרונם לברכה, והם קבעו את מקום מגוריהם ברחוב הבילויים ברמת גן. חיים התפלל בבית הכנסת 'משכנות ישראל' בשדרות הקונגרס ולעיתים היה מעביר שיעורים בפרשת השבוע.

הרב נחום קוק זצ"ל היה מעביר שיעורים בקביעות בבית הכנסת. לימים, כשחלה הרב קוק, ביקשו המתפללים את חיים שיעביר שיעורים במקומו של הרב. חיים התלבט מאוד, חכך בדעתו רבות, אך לבסוף התרצה והסכים, וכך במשך שנים העביר חיים שיעורים בגמרא, בהלכה, בפרקי אבות ובפרשת השבוע, כשאת שיעוריו היה מכין בקפידה ומשקיע בהכנתם זמן רב. בספר פרקי אבות שלימד היה רושם לעצמו הערות בשולי הספר. לעיתים היה זה רעיון מיוחד שראה באחד הספרים, ולעיתים מחשבות והגיגים משל עצמו.

גם במשפחה ידוע היה חיים בתורתו ובחכמתו. בכל אירוע משפחתי, החל ממסיבת חנוכה ועד שבע ברכות, היה זה חיים שדיבר בדברי תורה. דבריו היו חריפים, מדויקים ואותנטיים. תמיד היה אומר כי הוא מוכן בשמחה להעביר דבר תורה, אולם ביקש שיעדכנו אותו מספיק זמן מראש על מנת שיוכל להכין את דבריו כראוי ולעומק.

לאחר עשרים ושלוש שנים החליטו חיים ותחיה לעשות שינוי במקום מגוריהם. לא שרמת גן לא הייתה בסדר עבורם, אבל הם רצו יותר. הם רצו מקום של תורה ומקום עם איכות חיים. הביקור ביד בנימין היה קצר. חיים נכנס לתפילת מנחה בבית הכנסת 'ותיקים' ועם סיום התפילה אמר כי מבחינתו הוא מצא את המקום המתאים. גם תורה, גם אנשים יראי שמים וגם איכות חיים.

אהבתו ללימוד התורה הלכה ופרחה ביד בנימין. במשך שנים הוא הקדיש את יומו ללימוד תורה באינטנסיביות, ולאחר מכן קבע עיתים ולמד מידי ערב ובוקר. מידי יום, עוד בטרם יציאתו לעבודה בירושלים, ישב ללמוד את הדף היומי עם מרק אברהמס, החברותא המסור שלו. כשמרק היה נוסע לחו"ל לרגל עבודתו היה חיים מקפיד לצייד אותו בדבר תורה מיוחד בנוסף ללימוד הרגיל אותו למדו באותו היום. גם בנסיעותיו הרבות של מרק לחו"ל בענייני עבודתו, הם לא ויתרו על הלימוד היומי המשותף, ועשו זאת באמצעות הסקייפ או הטלפון.

בשלב מסוים הם הבינו כי על מנת ללמוד גמרא בעיון ובעומק הם לא יצליחו להדביק את קצב לימוד הדף היומי, ועברו ללמוד בקצב משלהם. תשעים דף בלבד היו חסרים

למרק ולחיים על מנת לסיים את השי"ס כולו, ולאחר פטירתו השלימו בני משפחתו וידידיו את דפי השי"ס אותם לא הספיק חיים ללמוד.

חיים היה שותף בייסוד חבורה שישבה שנים ללמוד 'נתיבות שלום', והיה אוהב לשבת עם ילדי השכנים וללמוד איתם גמרא ותורה. הוא היה מעביר שיעורים בחג השבועות בבתי כנסת שונים ברחבי הישוב, ובשבתות בבוקר היה מעביר שיעור בבית הכנסת 'חסדי דב'.

אהבה גדולה הייתה לו לחיים למצוות הכנסת אורחים, והוא היה נוהג להזמין אנשים לביתו תוך שהם יושבים ועוסקים בלימוד. עם האחד למד מידי שבוע מסכת מגילה, עם השני למד במשך שלושה חודשים את ספר הכוזרי, ועם ההוא למד פרשת שבוע בעיון. כשיצאו האורחים מביתו נהג חיים ללוותם עד המדרכה.

חיים היה איש של לימוד תורה והכנסת אורחים, איש של אהבת תורה ויראת שמים. כזה היה חיים ז"ל, וכזה יישאר בליבנו תמיד. יהי זכרו ברוך.

מתיקות ועריבות התורה – מצוה ש'ליהנות ניתנה'

הרב שלמה רוזנבאום

הקדמה

קשה! קשה לכתוב על 'חיים' הדוד היקר, בלשון עבר. כששמעתי על הרעיון לכתוב קונטרס לעילוי נשמתו, שיקרא בשם 'חיים' שתהא בנו אהבת תורה', חשבתי כי מעבר לנושא ה'אהבת תורה', יש כאן גם הזדמנות לראות וללמוד גם את ה'חיים', שתהא בנו'. מה אנחנו יכולים להתבונן בדרכיו, ללמוד ולאמץ מהם לחיינו, מעבר לעניין מיוחד זה של 'אהבת תורה'. כיון שזהו נושא הקונטרס, עסקתי גם אני בעניין זה של 'אהבת תורה', אך ראשית אנסה להאיר כמה נקודות בהם כדאי לנו לזכות ל'חיים', שתהא בנו'.

שבתות רבות זכינו להתארח אצל חיים ותחיה! 'שבת' אצל חיים, חוו בכל האיברים. כמה פעמים נזכרתי בדברי הגמרא (ביצה טז, א): 'אמרו עליו על שמאי הזקן, כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. מצא בהמה נאה אומר זו לשבת. מצא אחרת נאה הימנה - מניח את השניה ואוכל את הראשונה, נמצא כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת'. כבר מיום ראשון מדברים על שבת הבאה ומתכוונים אליה. וכשמגיע יום חמישי, השולחן תמיד ערוך ומסודר לכבוד שבת. אין פשרה ובערך בכבוד שבת. הכלים הכי יפים, הכל בדיוק מתאים ומסודר. וביום שישי... כבר מהצהרים האוכל על הפלטה, הנרות מוכנים, וכל הבית אומר 'בואי כלה', וכמאמר ההושענות: 'חש למהר ביאת שבת, יושבים ומצפים עד בוא השבת'. ההכנות כוללות כמובן את ההכנה הרוחנית לשבת. קביעות היתה לחיים כל ערב שבת, לשוחח בטלפון עם כמה אחיינים, לשמוע ולהשמיע דברי תורה, חידושים ופרפראות על פרשת השבוע.

והשבת עצמה... כמה שמחה משבת. שיהיו על השולחן דברי תורה, זמירות שבת, אך חלילה לא עניני עסקים – 'ממצוא חפצך ומדבר דברי'. מעולם, מעולם, לא הסכים חיים לדבר על ענייני העסקיים והכספיים בשבת.

אצל חיים ז"ל ותבלחטי"א תחיה, ידוע בדיוק מה כל אורח אוהב, ואיך הוא אוהב. המאכל הזה, והתבשיל ההוא. כל אחד מקבל בדיוק את הפינוקים המיוחדים שלו, כחלק מהכנסת האורחים הידועה והמפורסמת לכולם. כי כל מה שחיים עשה הוא עשה בשלמות. כי חיים היה 'איש אמת'!

איש אמת בכל נפשו! בקיץ האחרון, התאשפז חיים בבית חולים עם קריסת מערכות חלקית, ושהה שם כשבועיים מורדם ומונשם, חי ולא חי. כל זה לא מנע ממנו, ביום שהשתחרר, כשהוא בחולשה גדולה, לדאוג מיד לבנינו שנעשה מעט קודם לכן לבר מצוה, לקנות עבורו את המתנה שהבטיח לו. סיפור זה הוזכר בלוויה, אך מי שלא חווה זאת, יקשה עליו להבין באיזו סיטואציה מדובר! איך שאלו תלמיד רבי עקיבא את רבם: 'רבינו, עד כאן??' אלא, חיים לא יכל להכיל את המחשבה, שהבטיח משהו וחלילה לא קיים.

'איש אמת' בלי לעגל פינות גם בהיצמדותו להלכה. לנהוג בשעת הצורך ובעת הדחק, כפי שהיה נוהג לכתחילה ובלי לשנות דבר. גם כאשר לא כל כך מסתדר... כך כאשר נפל החשמל בשבת, ואולי אפשר להקל לקרוא לגוי. כך כאשר בעת חוליו היה בחתונה לאחר יום שלם, שלא טעם מאומה(!), והתברר שההכשר באותה חתונה אינו מההכשרים שנהג לאכול. אפשר אולי להקל. הוא חולה וזו שעת הדחק וכו' וכו'. אבל לא! חיים היה איש אמת, וככזה לא חיפש קיצורי דרך ואמתלות להקל על עצמו, ולשנות ממנהגו.

אפשר לכתוב ולכתוב אך קצרה היריעה במסגרת זו. ואנו תפילה כי נזכה לאמץ ונשכיל ללמוד ולקחת מתכונות אלו, לעילוי נשמתו וטובת נשמותינו אנו.

מתיקות ועריבות התורה

'אם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם' (אור החיים דברים כו, יא).

כל מי שזכה לחוות ולחזות בשעה שחיים ז"ל היה שומע איזה יורט' טוב, רעיון מוסרי, או איזה חשבון חזק בתורה, הרגיש באופן מוחשי את דברי אור החיים המפורסמים והנפלאים הללו. קל וחומר בשעה שהיה חיים 'מוכר' לך 'דבר תורה' שכזה. בהתלהבות, הדגשה, נגינה, ותנועות ידיים מלוות להמחיש את הרעיון. מה נפלא היה בימי השבוע בכלל, ואשמורת בוקר יום השבת בפרט, בהם היה קול התורה מתפרץ בחלל הבית, עת היה יושב בסלון עם ידיד נפשו יבלחט"א – החברותא ר' מרק אברהמס. בריחתא דאורייתא הם חוזרים שוב ושוב על אותה שורה בגמרא בויכוח על ההבנה המדויקת, בלי ויתורים ובלי עיגול פינות. הכל אומר 'מתיקות ועריבות טוב התורה'. ובאותה העת 'לא יחשב בעיניהם שום דבר אחר בעולם'.

יש החושבים כי הנאה מהתורה ולימודה, גורעת היא ממעלת ה'לימוד לשם שמים'. בעת זכרי את צורת הלימוד של חיים ומעת חסרנו זאת, מצאתי לנכון להביא בקצרה נידון ענין זה האם יש בהנאת הלימוד בכדי לגרוע מ'הלשמה' שבמצוה זו, או דווקא להיפך, מעלה גדולה וחלק מהמצוה היא.

'ושמחת בכל הטוב'

דברי אור החיים הנזכרים נכתבו על הפסוק הנאמר בהבאת ביכורים: 'ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך', על זה כותב האור החיים הקדוש את דבריו הנפלאים, וז"ל: 'גם ירמוז במאמר בכל הטוב אל התורה, כאומרם ז"ל (ברכות ה, א): ואין טוב אלא תורה. שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם'.

מעמד הבאת הביכורים נתייחד ברעיונו, וכל מהותו הוא הכרה ברוב טוב ה' והודאה ושמחה על כל הטובות וההנאות הגשמיות שה' יתברך נותן ומשפיע על האדם, ובסיום פרשה זו נאמר 'ושמחת בכל הטוב' הרומז לטוב התורה הקדושה שנתן לנו ה', כדברי האור החיים.

לכאורה דבר פלא הוא. דווקא במקום זה, בתוך כל השבח וההודאה על כל הטובות הגשמיות שעשה ה' איתנו, בתוך ההודאה על 'פרי האדמה' ו'ארץ זבת חלב ודבש',

דווקא כאן נרמז ענין השמחה והעונג בתורה, שכל כולה רוחניות ולכאורה היפך ההנאה הגשמית.

תמיהה זו מתעוררת ביתר שאת שהרי להלכה נפסק כי 'מצוות לאו להנות ניתנו', ופירוש הדבר הוא כלשון רש"י (ראש השנה כח, א) 'לא ליהנות ניתנו – לישראל, להיות קיומם להם הנאה, אלא לעול על צואריהם ניתנו'. אם כן צריך להבין היאך משתייך לימוד התורה לכל הטוב וההנאה עליה אנו מודים בהבאת הביכורים.

תורה – מטרת הבריאה וזכות הבריאה

בפסוק הראשון בחומש בראשית: 'בראשית ברא אלהים', הקשה רש"י מדוע נכתב בלשון זה – 'בראשית', ולכאורה מתאים היה יותר לכתוב 'בראשונה' וכדומה. ובביאור הפסוק מביא רש"י את דרשת חז"ל: 'בראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית כנאמר בפסוק ה' קנני ראשית דרכו'.

ביאור הדבר הוא שמטרת הבריאה היא בשביל ראשית. בשביל התורה שנקראת ראשית. בשביל זה ברא הקב"ה את כל העולם כולו, זוהי תכלית הבריאה, וכל העולם נשען על העמוד שנקרא תורה. וכנאמר בירמיה 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקת שמים וארץ לא שמת'. הקב"ה אומר, אם לא התורה שלומדים אותה יום ולילה, אין עולם. הכל חוזר לתוהו ובוהו. כל קיומו של העולם הוא בזכות לימוד התורה, עד כדי שבלי לימוד התורה אין קיום לעולם אף לא לרגע, כלשון הנפש החיים (שער ד פרק יא):
והאמת בלתי שום ספק כלל שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי חס ושלוש אף רגע אחד ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלוש.

עבודת האדם – דביקות השם

הרמח"ל בתחילת ספר מסילת ישרים מבאר כי מטרת בריאת האדם היא 'להתענג על ה'" לעתיד לבוא, ז"ל:

יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא

להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, כי הוא הנברא בהכנה המצטרפת לדבר הזה.

ובהמשך הדברים שם כותב הרמח"ל:

וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג): ואני קרבת אלקים לי טוב. ואומר (שם כז): אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו', כי רק זה הוא הטוב. וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה.

שלמות הטוב והעונג, היא הדביקות בה' יתברך. כאשר זוכים לדביקות זו, שייכים ליתענוג האמיתי והעידון הגדול. מטרת עבודת האדם בעולם הזה היא להשיג דביקות זו ולהיות שייך אליה, אך כיצד משיגים דביקות זו?

לימוד תורה – דביקות בה' יתברך וקיום העולם

תשובה לשאלה זו מבוארת בדברי חז"ל במדרש רבה על הפסוק 'ויקחו לי תרומה', ז"ל:

"כי לקח טוב נתתי לכם, וכו' בנוהג שבעולם אדם לוקח חפץ מן השוק שמא יכול לקנות בעליו, אבל הקדוש ברוך הוא נתן תורה לישראל ואומר להם כביכול לי אתם לוקחים" וכך מפרש רבי חיים מוולאזין את דברי חז"ל:

בשעת העסק והעיון בתורה, הוא דבוק ברצונו ודבורו יתברך, והוא יתברך ורצונו ודבורו חד, והוא ענין מאמרם ז"ל בשמות רבה (פלי"ג) אדם לוקח חפץ שמא יכול לקנות בעליו, אבל הקב"ה נתן תורה לישראל ואומר להם כביכול לי אתם לוקחים כו', וזה שכתוב בכמה מקומות בזוהר, דקב"ה ואורייתא חד, וגדולה מזו בפרשת בשלח (ס, א): ואוליפנא (ולמדנו) דקב"ה תורה איקרי.

בנתינת התורה לישראל נתן לנו הקב"ה כביכול את עצמו, וכאשר אנו עוסקים בתורה זוכים אנו לדביקות בה' יתברך. בעצם לימוד התורה דבקים בה', כי דברי התורה הם חכמת הבורא ורצון הבורא, והוא ורצונו אחד.

האדם לא נברא אלא להתענג על ה', והאמצעי לזה הוא על ידי הדביקות בה', כמבואר בדברי המסילת ישרים שהובאו לעיל. דביקות זו מושגת על ידי הלימוד והעיסוק בתורה. לכן, אלו ממש דברי חז"ל שכל הבריאה נבראה 'בשביל התורה שנקראת ראשית', וקיום העולם הוא רק בזכות לימודה, ותלוי בה.

דברים אלו כתובים בבהירות רבה ברמב"ם בספר המצוות (עשה ג):

מצוה ג' היא שציוונו באהבתו יתעלה. וזה שנחשוב ונתבונן במצוותיו ומאמריו ופעולותיו עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו תכלית ההנאה, וזאת היא האהבה המחויבת. ולשון ספרי לפי שנאמר ואהבת את ה' אלוקיך איני יודע כיצד אוהב את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.

לימוד תורה לשמה – תורה מתוך עונג

כאשר מבינים אנו כל זאת, שתכלית הבריאה היא 'להתענג על ה', ולמטרה זו מגיעים על ידי לימוד והתבוננות בתורה, מבינים אנו כמה טוב ועונג טמון בלימוד התורה. את מצוות תלמוד תורה ברוח זו, מטיב להגדיר רבי אברהם מן ההר בפירושו למסכת נדרים (דף מח, א):

מצות לימוד, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג ולהנות במדע לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'. הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצוותו היא ההנאה והתענוג במה שמשגיג ומבין בלימודו.

מדברים אלו אנו מקבלים הבנה חדשה במצוות לימוד תורה. ההנאה מהלימוד איננה רק מעלה נוספת או דרגה גבוהה בלימוד תורה, וכל שכן שאינה חיסרון בה. אלא חלק בלתי נפרד ממצות תלמוד תורה הוא הרגשת ההנאה! הרגשת ההנאה מהלימוד היא עצמה מצות תלמוד תורה!

לכן, לא שייך לומר במצווה זו 'מצוות לאו להנות ניתני', כי זוהי מהות המצווה, עד כי כותב הלבוש (או"ח סימן מז) לגבי ברכת התורה:

ומאד מאוד צריך האדם להיזהר בה, להראות שהתורה היא חשובה בעיניו ונהנה ממנה כמו שמברך על כל הנאותיו וכו' וכמו בכל ברכות הנהנין שמברכין לפנייה ולאחריה!

מה מאוד מתאימים לפי זה דברי האדמו"ר הראשון מסוכטשוב, רבי אברהם בורנשטיין, בהקדמתו הידועה לספרו אגלי טל, בה מאריך הוא לבאר כי לימוד התורה בהנאה ועונג היא היא 'תורה לשמה':

מדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה ואמרו כי הלומד ומחדש חדשים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו.

ובאמת זה טעות מפורסם ואדרבא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה.

עיינ שם בדבריו שמרבה להוכיח את יסודו הנפלא.

זה ביאור כוונת האור החיים כי 'ושמחת בכל הטוב' רומז על התורה. התורה היא הטובה הגדולה ביותר שניתנה לנו מה', ובעת הבאת הביכורים והודאה על השפע, רומזת ומזכירה לנו התורה, כי הטובה הגדולה ביותר לה זכינו ובה אנו צריכים לשמוח היא התורה על ידה אנו דבקים בה'.

נסיים בתפילת 'והערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו', ונזכה גם אנחנו תמיד לעסוק בתורה ולהרגיש את העריבות והעונג הטמונים בה. ויהיו הדברים לעילוי נשמת ר' חיים בן ר' יהודה אריה ז"ל.

מאמר הספד

הרב שמעיה פולק

לע"נ דודנו האהוב והיקר הרב חיים ידוב זצ"ל, שנזדכך ביסורים מרים וקשים, זכרו לא יסוף מקרבנו. דברים שנאמרו לזכרו במלאות השלושים בבית הכנסת 'ותיקים'.

בפרשת לך לך (השבת שלפני פטירת ר' חיים) אומר הקב"ה לאברהם 'לך לך וכו' **ואברכך** ואגדלה שמך **והיה ברכה** שואל הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל, משגיח ישיבת חברון, שהיה צריך להיות כתוב 'ואברכך **ותהיה מבורך**', שהרי הוא ה'פועל יוצא' של אברכך. ולמה כתוב ש'תהיה ברכה'? ומתרץ רואים מכאן יסוד שלא מספיק שאדם יהיה 'מבורך **לעצמו**' אלא הוא צריך להיות 'ברכה **לאחרים**'. לעזור ולסייע לאחרים.

יסוד זה מבואר גם בדברי הגאון רבי יצחק מוולאז'ין בשם אביו ר' חיים (בהקדמתו לספר נפש החיים) וזה לשונו: 'וכה היה דברו אלי תמיד שזה כל האדם **לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחרים** ככל אשר ימצא בכוחו לעשות'. הרי שעיקר ענינו של האדם הוא לא לחיות עבור עצמו, אלא עבור להועיל לאחרים.

דברים אלו הולמים ביותר את דודינו ז"ל. ר' חיים לא רק היה מבורך אלא דאג להיות 'ברכה ותועלת לאחרים'. כמה הוא היטיב וסייע לאחרים בלי גבול. כמה טרח ושקד בתקנתם. כמה אנשים העמידם על רגליהם ברוחניות ובגשמיות. כמה חולים תמכם ועודדם.

את כל ההטבה והסיוע לזולת הוא עשה בכל המרץ והחשק, עם התלהבות דמצוה.

זכורני שבאחד הפעמים שהתארחנו בביתו, לאחר שוודא שהסתדרנו על הצד היותר טוב בחדרים, אמר לי שיש בעיה מסוימת במזגן, ויש שתי פתרונות. לאחר זמן קצר התעניין מה עשיתי בענין. וכשעניתי לו, מה זה כל כך משנה אם אעשה ככה או אחרת. גער בי, מה אתה לא מבין, לכל צד יש מעלות וחסרונות. והתחיל להרחיב, אם תעשה כך אז מצד אחד... הרגשתי אז, שלר' חיים זה איכפת, כי הוא מתעסק ב'רוחניות'.

האורח הוא כמו האתרוג שלו. והוא רוצה שיהיה לו טוב על הצד הכי מעולה. וכאמרה הידועה שטבעה גאון המוסר ר' ישראל סלנטר ש'הגשמיות של זולתי היא הרוחניות שלי'.

ר' חיים נפטר בשבוע פרשת וירא, ולא, בכדי. שהרי, כידוע, הפרשיות מעוררות הזמן. בתחילת פרשת וירא מספרת התורה על מצוות הכנסת אורחים של אברהם אבינו, ועל התאמצותו המיוחדת בקיומה. ר' חיים זצ"ל שהלך בדרכי האבות התאמץ מאוד במצווה זו בצורה מעוררת השתאות.

כל אורח שהגיע להתארח בביתו חש מיד הרגשה ביתית נעימה וחמימה. ר' חיים ז"ל ותבדל לחיים ארוכים, רעייתו תחיה, טרחו ועמלו להכין מטעמים לפי טעם האורחים המשתנים. כל אחד ואחד את סוג האוכל, והשתיה שהוא אוהב עד לפרטי פרטים.

זכורני עוד בהיותו גר ברמת גן כאשר הראני את התוכניות הבית של יד בנימין. סח לי שבתחילה חשבו לבחור את הבית בקצה השורה צמוד לגינת השעשועים. כדי שלאורחיהם יהא גינה קרובה לצאת עם הילדים. עד כדי כך חשב על הזולת...

על הפסוק בתהילים 'ואני תפלה' מסביר המצודת דוד 'אני איש תפלה'. ר' חיים היה 'איש תפלה' בכל מאודו. כשישבתי לידו בתפילה, הבחנתי שלמרות שתפילתו היתה באופן כללי בצורה שקטה כטבעו. מידי פעם הייתי שומע אותו לוחש קטעים קצרים ב'רגש רב' והשתפכות הנפש. היה נראה כאילו נפשו יצאה בדברו.. ר' חיים היה מקפיד להגיע לתפילה בזמן. ומעולם לא איחר. הוא לא תפס והבין בכלל, איך שייך מציאות כזאת של לאחר לתפילה? הרבה שיחות מוסר שמעתי מעודי על החשיבות של ההגעה לתפילה בזמן, אך לראות את ר' חיים משתומם על המאחרים, חדר לתוכי יותר.

הוא היה שר זמירות שבת 'בכל נפשו', ראו בחוש איך הוא מתרומם מזה. מאוד היה חשוב לו שכולם ישירו ויהיה 'אווירה' של שירה ושמחה לכבוד השבת, ופעמים רבות אף תיגמל את הילדים על כך. ניכר בו שיזמירות שבת' היא חלק מ'עבודת השבת' שלו. ועוד בימות החול היה מתחיל בכך, כאשר היה מאזין לשירי שבת ושר ברגש.

נושא הקונטרס הוא 'חיים שתהא בנו', וביקשו לכתוב על אהבת התורה של ר' חיים.

במשך כמה שנים הייתה לי קביעות להתקשר לר' חיים כל יום שישי ולהשמיע לו ווארט על פרשת השבוע. אין לתאר את השמחה ששמח עם כל חידוש ורעיון שנאמר לו. ואת השמחה וההתלהבות כאשר הוא השמיע ווארט. ממש נתקיים בו 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב'.

ר' חיים דאג בהזדמנויות שונות להשמיע את שביעות רצונו מהקביעות שלנו. אך רעיון אחד שאמרתי לו אני לא יכול לשכוח, בגלל שר' חיים אהבו ושיבחו במיוחד, והזכירו לי לאחר מכן כמה פעמים בהוסיפו הווראט הזה שווה המון, וכבר מכרתי אותו...

ולעילוי נשמתו אכתבנו.

במעשה של עקידת יצחק נאמר בתורה שלשה פעמים 'יחדיו'. בפעם הראשונה (פסוק ו) נאמר: 'ויקח אברהם את העצי העולה וכו' וילכו שניהם יחדיו'. ושם מדובר כשאברהם ויצחק הלכו למקום העקידה, לפני שיצחק ידע שהוא הולך להשחט ולעלות כקרבן. בפעם השנייה נאמר (פסוק ח): 'ויאמר אברהם אלקים יראה לו השם וכו' וילכו שניהם יחדיו', וכאן כבר יצחק ידע שהוא הולך להישחט. בפעם השלישית (בסוף מעשה העקידה, פסוק יט) נאמר: 'וישב אברהם אל נעריו ויקמו וילכו יחדיו אל באר שבע'.

במקום הראשון מסביר רש"י שיחדיו פירושו שהיו 'שווים' בשמחה וברצון. (לשונו: 'אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ושמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר'). במקום השני מסביר רש"י שהיו 'שווים' בליבם לעשות רצון קונם (לשונו: 'כלומר יראה ויבחר לו השם, ואם אין שה, לעולה בני. ואף על פי שהבין יצחק שהוא הולך להישחט, וילכו שניהם יחדו בלב שווה'). אך במקום השלישי לא ביאר לנו רש"י מהו 'יחדיו'.

וביאר בזה הרב מבריסק שעל פי שני הפירושים הקודמים מתבאר שיחדיו פירושו בהשתוות וכוונה אחת. והיה מקום לכאורה, שלאחר שאברהם אבינו ויצחק אבינו

חוזרים מהמעמד הנשגב של עקידת יצחק, מעמד אדיר שכולו מסירות נפש לה' (וכמבואר בספרים שכל יהודי שמוסר נפשו למען ה' בדורות שאחרי כן עד היום, הוא מכוחה של אותו מסירות נפש של אברהם), הם ירגישו כלפי הנערים (הם ישמעאל ואליעזר) איזה רגש של התנשאות, אנחנו חוזרים ממעמד כזה נשגב, ומי ומה אתם...

על כך מעידה התורה: ויקומו וילכו יחדיו. שהלכו כולם בלב שלם. אברהם ויצחק לא הרגישו שום רגש התנשאות כלפי העבדים, אפילו לא במאומה.

בשבת שלאחר פטירת ר' חיים, כשבעל הקורא הגיע למעשה העקידה. חשבתי שהרעיון הזה אפיין אותו מאוד. כמה שר' חיים עלה ונתעלה, אך תמיד כלפי אחרים אפי' לאדם הפשוט ביותר. הוא היה ב'לב אחד' ב'גובה העיניים'. לא גבה לבו.

מסופר על הגאון ר' נחום פרצוביץ ראש ישיבת מיר, שבשנותיו האחרונות כשהיה שוכב במיטתו כשהוא מיוסר מאוד ממחלתו הקשה. הבחינו מקרוביו שכל אחד שנכנס לבקרו הוא מתאמץ לחייך אליו ולקבלו בשמחה. לשאלת מקורביו, מדוע הוא ככל מתאמץ בכך, למרות יסוריו הקשים ומרים, ענה להם: כשלמדתי בישיבת לומז'ה, חינך אותנו ראש הישיבה שאדם שהולך 'עצוב' ברחוב, זה 'בור ברשות הרבים' שהוא מכשיל בכך אחרים. שבכך שהוא אינו שמח הוא מקרין על אחרים. והם מקרינים הלאה. והתוצאות בשטח בהתאם.

ר' חיים ז"ל היה מיוחד ב'שמחה' שהקרין על כל סביבתו. הייתה לו 'שמחת חיים' מיוחדת במינה, עם הרבה חיות וברען. והשמחה שלו גדשה והשפיעה על אחרים. אפשר להגדירו שהוא היה 'בור' של שמחה... לא סתם סביבת האנשים שלידו היו שופעים חיוכים ומצב רוח של שמחה.

ייתן ה' ונלמד מדרכו של ר' חיים להיות 'ברכה לאחרים'. לזולת נחייך, נאיר פנים ונשתדל לעזור ככל האפשר, ואת התמודדויות והקשיים נשמור לעצמנו.